वस्तुगत प्रश्नोत्तर

१. **कुन पुरस्कारलाई वैकल्पिक नोबेल पुरस्कार भनेर पनि चिनिन्छ ?**
✍ राइट लिभ्लिहुड पुरस्कार
- यो पुरस्कारको स्थापना सन् १९८० मा जर्मन–स्विडिस नागरिक ज्याकोव भन मुक्सकुलद्वारा भएको ।
- वातावरण संरक्षण, दिगो विकास, मानव अधिकार, शान्ति, शिक्षालगायतका क्षेत्रमा महत्त्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउने (चार व्यक्ति/संस्था)लाई यो पुरस्कार प्रदान गरिने ।
- यो पुरस्कार सन् १९८० देखि प्रदान गर्न थालिएको ।
- सन् २०२१ मा यो पुरस्कार मार्थ वान्डोउ, भ्लादिमिर स्लिवजाक, फ्रेडा हुसोन र लेगल इनिसिएटिभ फर फरेस्ट एन्ड इन्भाइरन्मेन्ट (एलआईएफई)लाई प्रदान गरिएको ।
- यस पुरस्कारको राशि दुई लाख युरो रहेको ।

२. **नेपालको पहिलो बैङ्क 'नेपाल बैङ्क लिमिटेड'को स्थापना कहिले भएको हो ?**
✍ वि.सं. १९९४ कात्तिक ३० गते
- वि.सं. २०७८ कात्तिक ३० मा यो बैङ्क ८४ वर्ष पूरा गरी ८५औँ वर्षमा प्रवेश गरेको ।
- यस बैङ्कमा हाल नेपाल सरकारको ५१ प्रतिशत र सर्वसाधारणको ४९ प्रतिशत सेयर हिस्सा रहेको ।

३. **विश्व एन्टिमाइक्रोबियल सचेतना सप्ताह कहिले मनाइन्छ ?**
✍ नोभेम्बर १८–२४
- संयुक्त राष्ट्रसङ्घअन्तर्गतका विश्व स्वास्थ्य सङ्गठन, खाद्य तथा कृषि सङ्गठन र विश्व पशु स्वास्थ्य सङ्गठनको संयुक्त आह्वानमा विश्वभरि नै सचेतना सप्ताह मनाउने गरिएको ।
- एन्टिमाइक्रोवियल रेजिस्टेन्सको विश्वव्यापी चुनौतीलाई सामना गर्न सङ्क्रमण रोकथाम तथा एन्टिमाइक्रोवियल औषधिहरूको समुचित प्रयोगका विषयमा चेतना फैलाउन सन् २०१५ देखि यो दिवस मनाउन थालिएको ।
- पछिल्लो ३० वर्षयता कुनै पनि नयाँ समूहका प्रभावकारी एन्टिवायोटिक्स औषधिहरू आविष्कार नहुनुसमेत चुनौतीका रूपमा रहेकाले हामीसँग रहेको विद्यमान एन्टिमाइक्रोवियल औषधिहरूको प्रभावकारितालाई कायम राख्न यसको समुचित प्रयोग गर्नुपर्ने टड्कारो आवश्यकता देखिएको ।
- सचेतना फैलाउँदै प्रतिरोध रोकौँ (स्प्रिड अवेरनेस, स्टप रसिस्टेन्स) विषयमा आधारित रही 'एन्टिमाइक्रोवियलको प्रयोग सावधानीपूर्वक गरौँ (एन्टिमाइक्रोवियल : ह्यान्डल विथ केयर)' भन्ने मूल नाराका साथ यो दिवस मनाइएको ।

४. **सरकारले विद्युतीय राहदानी (ई–पासपोर्ट) कहिलेदेखि प्रयोगमा ल्याउन थालेको हो ?**
✍ वि.सं. २०७८ मङ्सिर १ गते
- हाल प्रचलनमा रहेको मेसिन रिडेवल पासपोर्ट (एमआरपी)लाई विस्थापन गर्ने लक्ष्यसहित ई–पासपोर्ट प्रयोगमा ल्याइएको ।
- शताब्दीपुरुष संस्कृतिविद् सत्यमोहन जोशीलाई पहिलो ई–पासपोर्ट प्रदान गरिएको ।
- सन् २०३० सम्ममा सबैको हातमा ई–पासपोर्ट पुऱ्याउने राहदानी विभागको लक्ष्य रहेको ।

५. **कुलमान घिसिङ नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको कार्यकारी निर्देशकमा दोस्रो पटक कहिले नियुक्त भएका हुन् ?**
✍ वि.सं. २०७८ साउन १५ गते

६. **संयुक्त राष्ट्रसङ्घले कुन दिनलाई महामारी तयारी दिन (एपिडेमिक प्रिपेयर्ड डे)का रूपमा मनाउने निर्णय अनुमोदन गरेको छ ?**
✍ डिसेम्बर २७

७. **राष्ट्रिय कर दिवस, २०७८ का अवसरमा सबैभन्दा बढी कर तिरेर सम्मानित हुने कम्पनी कुन हो ?**
✍ सूर्य नेपाल
- व्यक्तिगततर्फ सबैभन्दा बढी कर तिरी सम्मानित

कर तिर्ने कम्पनी	सूर्य नेपाल
आयकर तिर्ने व्यक्ति	सिद्धार्थशमशेर जबरा
आयकर तिर्ने कम्पनी	डावर नेपाल प्रालि
आयकर तिर्ने विशेष उद्योग	एसियन पेन्टस् (नेपाल) प्रालि
आयकर तिर्ने कृषि एवं पशुपन्छीजन्य उद्योग	पूर्वाञ्चल एग्रिटेक प्रालि
आयकर तिर्ने सहकारी तथा लघुवित्त	छिमेक लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.
आयकर तिर्ने बैङ्क वित्तीय संस्था	नबिल बैङ्क लिमिटेड
आयकर तिर्ने बीमा कम्पनी	नेपाल पुनर्बीमा कम्पनी लिमिटेड
आयकर तिर्ने स्वास्थ्य तथा शैक्षिक संस्था	नोबेल मेडिकल कलेज टिचिङ हस्पिटल
आयकर तिर्ने पर्यटन व्यवसाय	तारागाउँ रिजेन्सी होटल्स लि.
आयकर तिर्ने व्यापारिक संस्था	भाटभटेनी सुपरमार्केट एन्ड डिपार्टमेन्टल प्रालि
आयकर तिर्ने मध्यमस्तरीय करदाता	कर्जा सूचनाकेन्द्र कम्पनी लिमिटेड
आयकार तिर्ने ऊर्जामूलक उद्योग	हिमाल पावर लिमिटेड
मूल्य अभिवृद्धिकर समयमै र बढी तिर्ने	घोराही सिमेन्ट इन्डस्ट्रिज लिमिटेड

हुने उद्यमी सिप्रदी ट्रेडिङ प्रालिका कार्यकारी अध्यक्ष सिद्धार्थशमशेर जबरा रहेका ।
- राष्ट्रिय कर दिवस २०७८ को नारा : स्वैच्छिक कर सहभागितामा अभिवृद्धि : सुशासन, विकास र समृद्धि ।
- दसौँ राष्ट्रिय कर दिवसका अवसरमा सम्मानित व्यक्ति/संस्था

८. **हाम्रो शरीरका सम्पूर्ण क्रियाकलापको नियन्त्रण तथा समन्वय गर्ने प्रणालीलाई के भनिन्छ ?**
✍ स्नायु प्रणाली

९. **सार्क फाइनान्सको अध्यक्षमा चयन हुने व्यक्तित्व को हुनुहुन्छ ?**
✍ ने.रा. बैङ्कका गभर्नर महाप्रसाद अधिकारी
- सार्क फाइनान्स गभर्नर्स ग्रुपको २०७८ कात्तिक २९ गते भर्चुअल माध्यमबाट आयोजित ४२औँ बैठकले उहाँलाई अध्यक्ष चयन गरेको ।
- माल्दिभ्स मनिटरी अथोरिटीद्वारा आयोजित बैठकमा नेपाल राष्ट्र बैङ्कलगायत सार्क राष्ट्रका अन्य केन्द्रीय बैङ्कका गभर्नर, डेपुटी गभर्नर तथा सम्बद्ध अधिकारीहरूको सहभागिता रहेको ।
- बैठकमा दक्षिण एसियाली आर्थिक तथा वित्तीय क्षेत्रको वर्तमान अवस्था, शोधनान्तर स्थिति, कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति, मुद्रास्फीति, कर्जा प्रवाह, विकास, जलविद्युत्, पर्यटनलगायतका साझा चासो र सहकार्यका विषयमा छलफल भएको ।

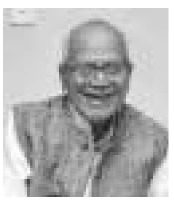

१०. **नेपालको सबैभन्दा ठूलो मानपदवी 'नेपाल रत्न' मरणोपरान्त कसलाई प्रदान गर्ने निर्णय (वि.सं. २०७८ आश्विन २ मा) गरियो ?**
✍ पूर्वप्रधानमन्त्री कृष्णप्रसाद भट्टराई

११. **अफगानिस्तानमा तालिबानले मुल्लाह मोहम्मद हसन अखुन्दको प्रधानमन्त्रित्वमा अन्तरिम सरकारको घोषणा कहिले गरेको हो ?**
✍ सन् २०२१ सेप्टेम्बर ७

१२. **अमेरिकाको न्युयोर्क विश्वविद्यालय स्कुल अफ इन्जिनियरिङअन्तर्गत सञ्चालित द गोभल्याबको ओपन सिटी इन्क्युवेटर कार्यक्रममा नेपालको कुन नगरपालिका विश्वकै उत्कृष्ट १० नगरपालिकाभित्र पर्न सफल भएको हो ?**
✍ चाँगुनारायण न.पा. (भक्तपुर)

१३. **नेपालको पहिलो महिला मुख्यमन्त्री को हुन् ?**
✍ अष्टलक्ष्मी शाक्य (वि.सं. २०७८ भदौ २ देखि कात्तिक १०, बागमती प्रदेश)

१४. **माइक्रो क्रेडिट र माइक्रोफाइनान्सका सफल प्रयोगकर्ता मानिने मोहम्मद युनुस कुन देशका नागरिक हुन् ?**
✍ बङ्गलादेश
- बङ्गलादेशमा ग्रामीण बैङ्कको स्थापना गरी सो बैङ्कमार्फत विपन्न लाखौँ बङ्गलादेशीलाई ऋण प्रदान गरी स्वरोजगारको माध्यमबाट उनीहरूको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउन सफल युनुस अर्थशास्त्री एवं बैङ्कर हुन् ।

- युनुस र यिनले स्थापना गरेको ग्रामीण बैङ्कलाई सन् २००६ मा नोबल पुरस्कार प्रदान गरिएको ।
- सन् १९८४ मा यिनी रोमन म्यागासेसे पुरस्कारबाट पनि सम्मानित भएका ।
- ढाकास्थित ग्रामीण बैङ्कको प्रधान कार्यालयमा युनुस सेन्टर स्थापना गरिएको ।

१५. **विश्वमा धेरै दूध उत्पादन गर्ने देश कुन हो ?**
✍ भारत

१६. **अन्तर्राष्ट्रिय ओलम्पिक कमिटीले 'आदर्श वाक्य' (मोट्टो) के तय गरेको छ ?**
✍ फास्टर, हाइअर, स्ट्रङ्गर – टुगेदर
- सन् २०२१ जुलाई २० मा नयाँ आदर्श वाक्य तय गरेको ।
- यसअघिको आदर्श वाक्य 'फास्टर, हाइअर, स्ट्रङ्गर' रहेको ।

१७. **ट्राभल गाइडबुक लोन्ली प्लानेटले प्रकाशित गरेको सूचीअनुसार सन् २०२२ मा विश्वमा घुम्नैपर्ने मुलुकहरूको सूचीको शीर्ष १० स्थानमा पर्न सफल स्थान/मुलुकहरू कुन–कुन हुन् ?**
✍ क्रमशः कुक आइल्यान्ड, नर्वे, मौरिसस, बेलिज, स्लोभेनिया, एङ्गुइला, ओमान, नेपाल, मलावी, इजिप्ट

१८. **अमेरिकास्थित स्पेसएक्सले विग फाल्कन रकेट (वीएफआर) प्रयोग गरी चन्द्रमामा पर्यटक लैजाने नयाँ योजना कहिले सार्वजनिक गरेको हो ?**
✍ सन् २०१८ सेप्टेम्बर १२

१९. **नेपालको इतिहासमा कुन घटनालाई बस्नेत पर्व पनि भनिन्छ ?**
✍ भण्डारखाल पर्व

२०. **हरित पेटिका अभियान (ग्रिनवेल्ट मुभमेन्ट)का संस्थापक को हुन् ?**
✍ वाङ्गारी माथाई

२१. **विश्व सम्पदा सूचीमा सूचीकृत हनुमानढोकादेखि स्वयम्भूसम्मको २.२ किलोमिटर पदमार्गलाई कुन पदमार्गका रूपमा विकास गरिने भएको छ ?**
✍ हेरिटेज ट्रेक अर्थात् सम्पदा पदमार्ग

२२. **खमेर रुज कम्बोडियाको विद्रोही समूह हो भने हमास कुन देशको विद्रोही समूह हो ?**
✍ प्यालेस्टाइन

२३. **महिलाको मानव अधिकार संरक्षणको अन्तर्राष्ट्रिय दस्तावेजका रूपमा रहेको** 'Convention on Elimination of All Forms of Discrimination Against Women' (CEDAW)**लाई नेपालले कहिले अनुमोदन गरेको हो ?**
✍ सन् १९९१

२४. **प्रिज्मको प्रयोग गरी सूर्यको प्रकाशबाट विभिन्न सात रङका किरण छुट्याउने प्रक्रियालाई के भनिन्छ ?**
✍ प्रकाश विच्छेदन

२५. **प्रतिसेकेन्डमा उत्पन्न हुने जम्मा तरङ्गको सङ्ख्यालाई के भनिन्छ ?**
✍ आवृत्ति (फ्रिक्वेन्सी)

२६. **नेपालमा सर्वप्रथम जनगणना लिने संस्था कुन हो ?**
✍ सेन्सस गोश्वारा
- नेपालमा जनगणना वि.सं. १९६८ देखि सुरु भएको ।
- नेपालमा चौथो जनगणना (वि.सं. १९९८)सम्म व्यक्ति गणनाका रूपमा गणना गर्ने गरिएकोमा पाँचौँ (२००९/११) बाट वैज्ञानिक गणना सुरु गरिएको ।
- नेपालमा सुरुवाती चरणमा सेन्सस गोश्वाराले जनगणना लिने गरेकोमा वि.सं. २०१८ बाट केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागले लिँदै आएको ।
- वि.सं. २०२८ बाट जनगणनामा कम्प्युटरको प्रयोग गर्न थालिएको ।

प्रस्तुतकर्ता : टङ्क केसी

विषयगत प्रश्नोत्तर

वित्तीय सङ्घीयतामा राजस्वको अधिकार

१. **नेपालको निजामती सेवाका सबल पक्षहरू के के हुन् ? लेख्नुहोस् ।**
✍ राजनीतिप्रति तटस्थ र सरकारका नीति तथा कार्यक्रमप्रति प्रतिबद्ध रहेको नेपालको निजामती सेवाका सबल पक्ष निम्नअनुसार छन् :
- ऐन नियमद्वारा व्यवस्थित गरिएको छ । यसका लागि निजामती सेवा ऐन, २०४९ र नियमावली, २०५० लागू छ ।
- संस्थागत व्यवस्था प्रस्ट छ । सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले केन्द्रीय निकायका रूपमा कार्य गरेको छ । सेवा समूहसँग सम्बन्धित मन्त्रालयको व्यवस्था छ ।
- तीन तहको सङ्घीय प्रणालीअनुरूप सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहसम्म निजामती सेवाको सञ्जाल छ । सङ्घ, प्रदेश, स्थानीय तह हुँदै वार्ड तहसम्म संस्थागत संरचना छ ।
- कर्मचारीको छनोट योग्यताका आधारमा हुने व्यवस्था छ । यसका लागि सङ्घमा लोकसेवा आयोग र प्रदेशमा प्रदेश लोकसेवा आयोगको व्यवस्था गरिएको छ ।
- कर्मचारीको उमेरको हद ५८ वर्ष तोकिएको छ ।
- सचिवको पाँच वर्ष र मुख्य सचिवको तीन वर्ष सेवा अवधि निश्चित गरिएको छ ।
- सेवासुरक्षाको कानुनी प्रत्याभूति छ ।
- नियुक्ति, पदस्थापन, सरुवा, बढुवालगायत वृत्ति विकासका पक्षहरू कानुनद्वारा निश्चित गरिएको छ ।
- राजनीतिबाट अलग एवं तटस्थ राखिएको छ ।
- सरकारका नीति तथा कार्यक्रमप्रति निजमती सेवा प्रतिबद्ध छ ।

२. **नेपालमा वित्तीय सङ्घीयता अन्तर्गत राजस्वको अधिकार के कसरी व्यवस्थित गरिएको छ ? उल्लेख गर्नुहोस् ।**
✍ वित्तीय सङ्घीयताको सार तत्त्वका रूपमा रहेको राजस्व अधिकारलाई नेपालको संविधान, अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ ले व्यवस्थित गरेको छ । जसलाई निम्नअनुसार उल्लेख गर्न सकिन्छ :

● **सङ्घको अधिकार**
- कर राजस्व : भन्सार, अन्तःशुल्क, मूल्य अभिवृद्धि कर, संस्थागत आयकर, व्यक्तिगत आयकर, पारिश्रमिक कर,
- गैरकर राजस्व : राहदानी शुल्क, भिसा शुल्क, पर्यटन दस्तुर, सेवा शुल्क दस्तुर, क्यासिनो, दण्ड जरिवाना

● **प्रदेशको अधिकार**
- घरजग्गा रजिस्ट्रेसन शुल्क, विज्ञापन कर, सवारीसाधन कर, मनोरञ्जन कर, कृषि आयमा कर, पर्यटन शुल्क, सेवा शुल्क दस्तुर, दण्ड जरिवाना

● **स्थानीय तहको अधिकार**
- घरजग्गा रजिस्ट्रेसन शुल्क, विज्ञापन कर, सवारीसाधन कर, मनोरञ्जन कर, घर बहाल कर, व्यवसाय कर, सम्पत्ति कर, मालपोत सङ्कलन, भूमिकर (मालपोत), पर्यटन शुल्क, सेवा शुल्क दस्तुर, दण्ड जरिवाना,

● **तीन तहको साझा अधिकार**
- पर्यटन शुल्क, सेवा शुल्क दस्तुर, दण्ड जरिवाना, प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी
- साझा सूचीका विषयमा कर लगाउने र उठाउने व्यवस्था नेपाल सरकारले निर्धारण गर्ने,

● **राजस्व बाँडफाँट**
■ **क. मूल्य अभिवृद्धि कर र आन्तरिक उत्पादनबाट उठेको अन्तःशुल्क**
- सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहमा क्रमश : ७० प्रतिशत, १५ प्रतिशत, १५ प्रतिशत,
- मासिक रूपमा उपलब्ध गराइने, आर्थिक वर्षको अन्तिम महिनामा हिसाब मिलान गरिने,

■ **ख. प्राकृतिक स्रोतको रोयल्टी (विद्युत्, वन, पर्वतारोहण, पानी, खानी तथा खनिज)**
- सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहमा क्रमशः ५० प्रतिशत, २५ प्रतिशत, २५ प्रतिशत,
- प्रदेश र स्थानीय तहले कर लगाउँदा ध्यान दिनुपर्ने कुरा
- राष्ट्रिय आर्थिक नीति,
- वस्तु तथा सेवाको ओसारपसार,
- पुँजी बजार,
- श्रम बजार,
- छिमेकी प्रदेश र स्थानीय तहलाई प्रतिकूल नहुने गरी,
- गैरकरको दर निर्धारणको आधार
- तीन तहले वस्तु तथा सेवाको लागत, सञ्चालन र मर्मत सम्भार खर्च
- एकल कर प्रशासन

● **प्रदेश र स्थानीय तहको दुवैको अधिकार सूचीमा रहेका देहायका कर देहायबमोजिम लगाइने र उठाइने व्यवस्था छ :**

● **क. सवारी साधन कर**
- प्रदेशले करको दर लगाउने र कर उठाउने, उठेको करको ६० प्रतिशत प्रदेशको हिस्सा र ४० प्रतिशत स्थानीय तहको हिस्सा हुने
- तर टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा र विद्युतीय रिक्सामा पालिकाले करको दर लगाउने र कर उठाउने,

● **ख. घरजग्गा रजिस्ट्रेसन शुल्क**
- प्रदेशले शुल्कको दर लगाउने र पालिकाले शुल्क उठाउने तर यो शुल्क उठाउन प्रदेश र पालिकामा साधन, स्रोत, प्रविधि, जनशक्ति तथा कार्यालय व्यवस्थापन नभएसम्म नेपाल सरकारको सम्बन्धित कार्यालयले प्रदेशले लगाएको शुल्कको दरअनुसार शुल्क उठाई सम्बन्धित प्रदेश र पालिकामा (६० प्रतिशत पालिका र ४० प्रतिशत प्रदेश) दाखिला गर्ने अन्तरिम प्रशासनको व्यवस्था आर्थिक अध्यादेशले गरेको छ ।

● **ग. मनोरञ्जन कर**
- प्रदेशले करको दर लगाउने र पालिकाले कर उठाउने, उठेको करको ६० प्रतिशत पालिकाको हिस्सा र ४० प्रतिशत प्रदेशको हिस्सा हुने,

● **घ. विज्ञापन कर**
- पालिकाले करको दर लगाउने र कर उठाउने, उठेको करको ६० प्रतिशत पालिकाको हिस्सा र ४० प्रतिशत प्रदेशको हिस्सा हुने,

३. **नेपालमा भ्रष्टाचार नियन्त्रण हुन नसक्नुका कारणहरूबारे चर्चा गर्नुहोस् ।**
✍ सार्वजनिक सम्पत्ति व्यक्तिगत स्वार्थमा प्रयोग गर्ने कार्य भ्रष्टाचार हो । यो आर्थिक तथा गैरआर्थिक दुवै किसिमको अपराध हो । नेपालमा यसको नियन्त्रण गर्नका लागि कानुनी र संस्थागत व्यवस्था गरिएको छ । राज्यका सबै अङ्ग भ्रष्टाचार नियन्त्रणमा सक्रिय छन् र पनि यसको नियन्त्रण हुन सकेको पाइँदैन । यो कुनै एउटा कारणले मात्र नभई यसमा विभिन्न प्रकृतिका कारण छन् । जसलाई निम्नअनुसार चर्चा गर्न सकिन्छ :
- सरकारी कार्यालयहरूमा स्वतःस्फूर्त रूपमा सेवा प्रवाह हुने र सूचना प्रवाह हुने संरचना र प्रणालीको विकास नहुनु,
- निजामती कर्मचारीहरू जिम्मेवार, जवाफदेही, आधुनिक र पारदर्शी हुन नसक्नु,
- सार्वजनिक सेवा प्रवाहको कार्य सरल र नियमित हुन नसक्नु,
- कानुनी व्यवस्था सरल र पारदर्शी नहुनु,
- सेवा प्रवाहमा संलग्न निकायहरूबीच कार्यगत समन्वयको अभाव हुनु,
- नागरिक सचेतनाको अवस्था सुदृढ हुन नसक्नु,
- सेवा प्रवाहमा आधुनिक सूचना प्रविधिको उपयुक्त प्रयोग हुन नसक्नु,
- नियामक निकायहरूबीच नियमित सूचना प्रवाह, समन्वय र सहकार्यको अभाव हुनु,
- सम्बन्धित मन्त्रालय तथा विभागहरूबाट हुने अनुगमन र मूल्याङ्कन प्रणाली कमजोर हुनु,
- सरकारी कार्यालयहरूको कामकारबाही सरल, स्वच्छ एवं पारदर्शी हुन नसक्नु,
- सेवा प्रवाह तथा विकास निर्माणमा सरोकारवाला नागरिकको सार्थक सहभागिताको अभाव हुनु,
- सरकारी कार्यालयका सम्पूर्ण कार्यको प्रगति विवरण सार्वजनिक गर्ने कार्य संस्थागत हुन नसक्नु,
- मुलुकमा राजनीनिक तथा नीतिगत अस्थिरता कायम रहनु ।

४. **अन्तर्राष्ट्रिय विकास सहायता परिचालनका क्षेत्रहरू के के छन् ? लेख्नुहोस् ।**
✍ समृद्ध नेपाल, सुखी नेपालीको राष्ट्रिय आकाङ्क्षालाई साकार पार्न तर्जुमा गरिएको अन्तर्राष्ट्रिय विकास सहायता परिचालन नीति, २०७६ ले राष्ट्रिय आवश्यकता र प्राथमिकताका आठवटा क्षेत्रमा अन्तर्राष्ट्रिय विकास सहायता परिचालन गर्ने नीति लिएको छ, जुन निम्न छन् :
- क. भौतिक पूर्वाधार निर्माण,
- ख. शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी, सरसरफाइ,
- ग. राष्ट्रिय उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि,
- घ. रोजगारी सिर्जना र गरिबी निवारण,
- ङ. विज्ञान तथा प्रविधिको विकास र हस्तान्तरण,
- च. वातावरण संरक्षण र जलवायु परिवर्तन,
- छ. विपत् व्यवस्थापन,
- ज. सार्वजनिक, निजी, सहकारी र सामुदायिक क्षेत्रको क्षमता नपुगेको क्षेत्रमध्ये नेपाल सरकारले निर्धारण गरेको उपयुक्त क्षेत्र,

५. **कर्मचारीतन्त्रका आधारभूत विशेषताहरू के के हुन् ? चर्चा गर्नुहोस् ।**
✍ साङ्गठनिक संरचनामा आबद्ध भई वैधानिक अधिकारको विवेकपूर्ण प्रयोग गरी निर्धारित लक्ष्य हासिल गर्ने कर्मचारीको पेसागत समूह कर्मचारीतन्त्र हो । यसका आधारभूत विशेषतालाई निम्नअनुसार चर्चा गर्न सकिन्छ :
- सङ्गठनका पदहरू तहगत शृङ्खलामा रहने, तहगत व्यवस्थाअनुरूप कर्मचारीलाई आदेश दिने, नियन्त्रण गर्ने, समन्वय गर्नेजस्ता कार्यहरू गरिने, सङ्गठनको कार्य गर्दा कर्मचारीले तहगत व्यवस्थाको नियम पालना गर्नुपर्ने,
- लिखित, मौखिक एवं प्रयोगात्मक परीक्षाद्वारा योग्यता जाँच गरी कर्मचारी छनोट हुने, योग्यता, क्षमता, ज्ञान, सीप, अनुभवका आधारमा उपयुक्त जिम्मेवारी दिइने,
- कानुनको पूर्ण परिपालना गर्ने, ऐन–नियमअनुसार कार्य गर्ने,
- व्यक्तिले नभई संस्थाले सेवा गर्ने, कानुनका आधारमा निर्णय गर्ने, निष्पक्षता कायम गर्ने, कानुनका अगाडि सबै समान हुने,
- राजनीतिक रूपमा तटस्थ रही निष्पक्ष सेवा प्रवाह गर्ने, राजनीतिक आस्थाका आधारमा आग्रह पूर्वाग्रह नराख्ने, निष्पक्ष व्यवहार गर्ने, सत्तापक्ष र प्रतिपक्ष सबै राजनीतिक दलहरूबाट टाढा रहने,
- तोकिएको उमेर तथा सेवा अवधिसम्म सेवामा रहिरहने, लामो समयसम्म सेवामा निरन्तर रहने हुँदा यसलाई स्थायी सरकारको रूपमा पनि लिइने,
- देश र जनताको सेवा गर्ने कार्यलाई पेसाका रूपमा लिई त्यसैमा आफ्नो भविश्य सुनिश्चित गर्ने, नियुक्ति, सरुवा, बढुवा, सेवा सुविधा, अवकाशलगायत वृत्ति विकासका सबै पक्ष कानुनद्वारा निर्दिष्ट हुने,

६. **नेपालमा विभागीय मन्त्री/राज्यमन्त्रीले बहन गर्नुपर्ने वित्तीय उत्तरदायित्वका विषय के के हुन् ? उल्लेख गर्नुहोस् ।**
✍ नेपालमा आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदयित्व ऐन, २०७६ को दफा ५० ले विभागीय मन्त्री/राज्यमन्त्रीले बहन गर्नुपर्ने वित्तीय उत्तरदायित्वका विषय सम्बन्धमा व्यवस्था गरेको छ, जुन निम्नअनुसार छन् :
- बजेट प्रस्ताव गर्ने,
- बजेट समर्पण गर्ने गराउने,
- योजना छनोट गर्ने,
- योजना तथा कार्यक्रमको अनुगमन गर्ने,
- मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्ने,
- सरकारी सम्पत्तिको संरक्षण, व्यवस्थापन गर्ने गराउने,
- यसैगरी विभागीय मन्त्री/राज्यमन्त्रीबाट उपरोक्त वित्तीय उत्तरदायित्व बहन भए, नभएको सम्बन्धमा प्रधानमन्त्रीबाट निगरानी हुने व्यवस्था पनि उक्त ऐनले गरेको छ ।

७. **नेपालको वित्त नीतिका विशेषताहरू के के हुन् ? चर्चा गर्नुहोस् ।**
✍ कर, सरकारी खर्च तथा ऋणको माध्यमबाट मुलुकको अर्थतन्त्रलाई अनुकूल प्रभाव पार्ने नीति वित्त नीति हो । वित्त नीति समष्टिगत आर्थिक नीतिको एक अङ्ग हो । राजनीतिक र सामाजिक जगमा उभिएको यो नीति सरकारले तर्जुमा गर्छ । आर्थिक वर्ष आरम्भ हुनुभन्दा अगाडि जारी गरिने यो नीतिको निकट सम्बन्ध सरकारले तर्जुमा गर्ने बजेटसँग हुन्छ । नेपालको वित्त नीति वार्षिक बजेट तथा आवधिक योजनाबाट निर्देशित छ । 'समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली' बनाउने दीर्घकालीन उद्देश्यअनुरूप आर्थिक सामाजिक विकासको मौलिक ढाँचामा अघि बढाइएको नेपालको वित्त नीतिका विशेषताहरूलाई निम्नानुसार चर्चा गर्न सकिन्छ :
- आर्थिक वृद्धि, आर्थिक स्थायित्व तथा सामाजिक न्याय कायम गर्ने बहुल उद्देश्यहरू लिइएको,
- वित्त नीति र मौलिक नीतिबीच समन्वय कायम गर्न खोजिएको,
- सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहबीच एकता, समन्वय र साझेदारी गर्ने, सहकारी र निजी क्षेत्रसँग सहकार्य गर्ने मार्गदर्शन लिइएको,
- नागरिकका अत्यावश्यक आवश्यकताहरूको परिपूर्तिलाई समाजवादतर्फको यात्राको प्रस्थान बिन्दु बनाइएको,
- काम र रोजगारीलाई उच्च प्राथमिकतामा राखेर लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन, जस्तै : प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम
- सामाजिक सुरक्षा भत्तालाई निरन्तरता दिँदै सत्तरी वर्षभन्दा माथिका सबै ज्येष्ठ नागरिकको एक लाख रुपियाँको स्वास्थ्य बीमा शुल्क सरकारले बेहोर्ने,
- सबै आर्थिक क्रियाकलापलाई करको दायरामा ल्याई राजस्वको आधार फराकिलो बनाउने नीति,
- कर प्रणालीलाई थप प्रगतिशील र समन्यायिक, राजस्व प्रशासनमा सुधार, कर कानुनको पालना, कर छली तथा चुहावट नियन्त्रण,
- आर्थिक सामाजिक विकास, क्षेत्रीय समानता, मानव विकास, निजी क्षेत्र आकर्षित नहुने पूर्वाधार विकास क्षेत्रमा सरकारी खर्चमा बढी केन्द्रित,
- स्वच्छ, तटस्थ एवं पारदर्शी कर प्रणालीको विकास,
- स्वैच्छिक कर सहभागिताबाट कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँग कर राजस्वको अनुपात बढाउँदै जाने नीति,
- गैरकर राजस्वलाई साधन परिचालनको महत्त्वपूर्ण स्रोतका रूपमा विकास,
- वैदेशिक सहायतालाई राष्ट्रिय बजेट प्रणालीमार्फत परिचालन,
- वैदेशिक सहायतालाई आर्थिक तथा सामाजिक पूर्वाधारको विकास, रोजगारी सिर्जना र उत्पादनशील क्षेत्रमा उपयोग गर्ने नीति,
- विदेशी अनुदान र ऋण विदेशी सहायता नीतिभित्र रहेर लिने र उपयोग गर्ने,
- वैदेशिक सहयताभन्दा वैदेशिक लगानीमा जोड दिने,
- आन्तरिक क्षमता वृद्धि गर्दै वैदेशिक सहायतामाथिको परनिर्भरता घटाउँदै लैजाने व्यवस्था ।

प्रस्तुतकर्ता : हेमचन्द्र शर्मा